

VĚTRNÍK

Vydává MNV ve Vysokém n. Jiz. s aktivem kulturních pracovníků

I

Číslo 8.

Vysoké n. Jiz. 20.12.1968.

V á n o c e .

Jaroslav Vrchlický.

Hlas zvonů táhne nad závějí,
kdes v dálce tiše zaniká,
dnes všechny struny v srdci znějí,
ob mládost se jich dotýká.

Jak strom jen pohne haluzemi,
hned střásá lední křišťály,
ramponchy se střech visí k zemi
jak varhan velké píšťaly.

Zem jak lillemi zkvetla,
kam sníh pad, tam se zachytil;
Bůh úsměv v tvářích, v oknech světla
a v nich hvězdy rozsvítil.

A staré písně v duši znějí,
a s nimi jdou sny jesliček
kol hlavy mé, jak ve závějí
hlas traticích se rolníček.

Můj duch zas tone v blaha moři,
vzdech srdcem táhne hluboce,
a zvony znějí, světla hoří —
Ó vánoce, ó, vánoce !

V y s o c k é v z p o m í n á n í / vánoční /.

Zatím co píšu tyto řádky, máme za sebou už dva adventní dny. Čas se prudce dere řečištěm našeho života a jen ta vůně jehličí připraveného už stromku nám připomíná, že tu jsou už v dohledu vánoční svátky — nejkrásnější svátky roku — jak je poetická česká duše vytvořila.

Snad nikde jinde na celém širém světě nemají vánoce takovou jemnou symboliku, jakou nalézáme v odkazu naší klasické literatury, ve výtvarných projevech umělců, malířů, grafiků, básníků i prosaiků, v lidové poesii, zvycích, písních a td.

Jako děti jsme se na ně tolik těšily a také ani v pozdějších letech dospělosti nepřestávaly pro nás mít půvab. Jímí se vracíme do nejranějších časů našeho mládí ... To jsme ovšem žili v hlubokém míru a v době, kdy lidé měli pro poesii vánoce více smyslu. Ty vánoční dny vtiskly ráz všemu kolem nás a lidé v těch dnech bývali vlídní, jakási zvláštní tichá radost jim vyzařovala z úsměvných očí, ba i ta naše horská příroda bývala v souladu s kalendářem, takže jsme mívali vánoce opravdu bílé. Nepamatuji se z mých chlapeckých let, že bychom chodili o vánocích v blátě. Vánoce bývaly takové, jak nám je líčí Neruda ve svých fejetonech nebo Lada - svými obrázky. Ale to už je dávno...

Kulisa zimního období v pořadí celé řady zim nebývá už tak dokonale provedena a perioda opravdové zimy se posunuje až teprve do měsíce ledna nebo února, zatím co svátky vánoce jsme někdy prochodili v galoších. Za našich mladých let příroda tu sama a v pravý čas vytvářela předpoklady pro ten čas radosti, veselosti, jak o tom zpíváme na konci Adventu.

V hodize slohového cvičení jsme si ani nemuseli příliš ohryzávat násadka péra a usilovně hledat charakteristické body našeho námětu. Naše fantasie se nemusela příliš namáhat, neboť kýžené období vánoce dýchlo na nás hned s prvním popráškem sněhu a nádhernými klouzačkami před školou i těmi prudkými s náměstí až dolů k Pražskému, kde obyčejně prudce skončila kotrmelcem, nějakou odřeninou či boulí a pak ovšem doma i nějakým pohlavkem a přidanou herdou doz zad. Jen pořádná fukeř a nepohoda nás kluky mohla udržet doma. Ale i tehdy jsme měli dost a dost příležitosti, abychom náš neklidný temperament usměrnili užitečnou prací. Vždyť bylo přec nutné přehlédnout betlém, najít potřebné drobnůstky, nazlatit ořechy, nastříhat barevné papírky a hlavně sčítání betlémského lidu zjistit, který z daráků potřebuje opravy a nebo který snad chybí.

Čas změnil poměry, lidi i tu přírodu. Všechno je jiné. Lidé nejsou usměvaví, ale ustaraní, v obchodech je shon a nikoliv ruch. Melodie vánočních koledí se téměř neozývá. A třeba, že jsme už v týdnu nejvánočnějším, je tradiční krása českých vánoce něčím ochuzena.

Naše vánoce bývaly jednoduché a právě tou jednoduchostí k krásné, jako ostatně všude jinde ve vysokých a horakých chalupách. Vánoční stůl se neprohýbal dobrotami v takovém množství jak se to vžiloby nyní. Stačily 3-4 vánočky, které maminka upekla spolu s tradičním "ovíbachem" t.j. cukrovanými suchary s mandlemi nebo burskými oříšky, pak asi dva plíšky koleček na stromek - a to bylo všechno. Ten "ovíbach" se pekli také proto, že o Štědrém dnu se u nás scházely naše ~~zastaralé~~ příbuzné rodiny. K čaji s rumem byl "ovíbach" výborným zákuskem a byl maminčinou specialitou. Ještě když naši ve Vilémově pekařili, chodilo se k nám do krému pro tuto pochoutku až z Nového Světa a Harrachova. Maminka tyto suchary ani jako konzumní zboží nešidila na jakosti, proto ten vášlav i fajnšmekrů tak vzdálených.

Vzpomínám na ty štědrovečerní dýchánky jako na krásný barvitý obraz tehdejšího poklidného života. Vyhrátou sednicí pronikala vůně svátečních doutníků a vůně rumu /který se u nás objevoval jen o vánocích/. Dříví v kamnech vesele praškalo, stromek na prádelníku zářil, karty pleskaly o dubovou desku stolu ahluchý smích našich strýců občas zaburácel do přitlumeného hovoru "ženské strany", která byla sesedlá na starém našem kanapi a která chroupajíc miminčin ovíbach zapíjela jej vonícím čajem. Z tradičních zvyků, které se všude dodržovaly, nejpěknějším bylo liti olova, protože zvyk ten obsahoval v sobě mnoho zajímavého, mnoho romantického a nesmírně tajemného. Věštba obstarávala vždy teta Doubalíková, která byla nadána neuvěřitelnou fantasií a z koucánek olova uměla vysvětlit ty nejpodivuhodnější předpovědi, jimž jsme se mnoho nasnažili. Nebo nás naopak svou "vidinou" hodně postrašila. Obyčejně však tichý dojem vzápětí uklidnila nějakým veselým nápadem. Strýc Antonín nás bavil vyprávěním ze svého života. Byl vypravěčem převýtečným. Vydílo nám jen, že při svém vyprávění neustále bafal ze své fajfky, kterou, ani nechvilí neodložil, co chvíli ji nacpával nebo zapaloval, čímž své vyprávění přerušoval a naši překrutnou zvědavost napínal. Od častého zapalování měl na kalhotách červenou prouhu. Tehdy totiž nebylo ještě zápalek, ale jen s i r k y s červenou halvičkou a kuřáci je zapalovali škrtnutím a zadnici kalhot, při kterémžto důležitém aktu musel vstát, škrtnout o nejnapnutější část a pak ještě chvíli sledovat dohoření síry, načež teprve následoval ceremoniel zapálení fajfky.

Byly to v rodinném prostředí šťastné chvíle, jakých v životě mnoho nebývá.

Dlouhé kyvadlo našich švarovalců zaošavě postrkovalo čas k té půlnoční slavné chvíli, na kterou těšení nebylo konce. A když nadešel okamžik odchodu, strejci vtáhli do sebe ještě "jednu bez čaje" a šlo se na půlnoční.

Ze mých klukovských let mívalo Vysoké ještě ponocného. Tuto funkoř zastával obecní policajt. Chodíval s velkou lucernou a s troubou zavěšenou na leské šňůze, v dlouhém kožichu, zrovna jako vypadlý z Aláova obrázku. O půlnoční zvlášť slavnostně a důležitě vytruboval. Jeho vytrubování neslo se bílou nocí propendlenou hvězdami velebně a krásně, že i v nebi nastavovali všichni svatí uši...

Nuž tedy, vycházíme do mrazivé noci. Mužští napřed, aby prošli stopu a ženské a my děti vzadu, pěkně za sebou, s lucerničkami. Tenkrát lucerna se používalo všeobecně, protože nebylo ještě ži elektrických svítelníček a baterií.

A už první údery velkého zvonu slavnostně prorážejí do ztemnělého kraje a zvěstují veliké poselství, že se nám dnes narodil Spasitel... Ze Staré Vsi, ze Tříže, Helkovic, Zimrova, Skodějova, ze Sklenářic a ze Stanova, ba i s Pasek pohybují se namáhavě vysokým sněhem šňůrky světýlek jako teninké ručeje slévající se do slavnostně ozářeného vysokého kostelíka.

Půlnoční mše není jenom záležitostí církve. Je také vyjádřením - řekli bychom dnes - lidové tvořivosti, neboť na krásu mše se podílí desítky a desítky nadějných muzikantů, zpěváků i recitátorů, kteří týdně a snad měsíce pilovali ony značně náročné partie třeba takové Myslivečkovy nebo Mesticovy nebo Rybovy mše nebo jiných uatorů tak, až je vypilovali do precizní interpretace, jaká by byla ke cti i tělesům velkých měst. To už je stará muzikantská tradice našeho Větrova. A ty slévající se světelné ručeje byly takovým spontánním vyjádřením touhy našich horáků po prožitku krásy, za níž si namáhavě rezili cestu někdy i vysokými návěje. Kdo šel kdy pěšky vysokým sněhem, ví, že to není jen tak snadné když vítr zavane stopu hned za naším střevícem.

Kostelík se naplňoval jako přivalem, až nebylo místačka a lidé se tísnilí namačkání jeden druhému, že by ani špandlík nepropadl. Varhany zatím preludovaly variace vánočních melodií. To zase byla kumštovní produkce pana učitele Doubalíka.

Tenkrát jsem si krásu těch milých chvílí neuvědomoval tak mocně jako nyní ve vzpomínkách. To teprve v odstupu předlouhé řady roků vidím tu pravou poetickou krásu a cítím její vůni. Bohužel nemám schopnosti / ani času / ji náležitě vyjádřit. Jen Aleš mi může pomoci, protože z jeho kresbiček vane právě to, co z povědomí se prodírá napovrh.

Zatím co my děti si prohlížely betlém na hlavním oltáři, na kůru už se ozývalo ladění smyčcových nástrojů. Sam a ruch stále proudících davů vzrůstal a naplňoval vysokou klenbu kostela, utíchal teprve s příchodem pana faráře Böhma. Ale jeho vánoční kázání nemívало pro nás kluky žádného půvabu a jeho výklad jsme neměli zájem, protože tu bylo přemnoho jiných věcí, které nás upoutávaly. Kromě toho pan farář Böhma byl u nás kluků v nevilosti, protože nás v hodině náboženství pohlavkoval pro naše nezbednosti a nebo když jsme neuměli otázky katechismu zodpovědět, za což jsme mu v létě chodili do farské zahrady na hrušky a na farské makovice - heč!!!

Naše vánoční zpívané mše, jak jsem souž zmínil, měly hudební věhlas v celém širém okolí. Orchestrální sdružení bylo známé precizní interpretací i velmi náročných skladeb a nástrojová i zpěvní sóla mívala vysokou úroveň. Proto jsme byli my kluci - a hudební adepti - nesmírně hudbou a přednesem zaujati, kriticky sledující zejména nástroje

smyslovců. ani už se nepamatují, která z klasických mší se hrála, ale hluboký a krásný dojem z jejího provedení zůstal mi podnes v duši jako třípytný okamžik jindy tak chudého života.

Po půlnoční se davy vyhnuly do křupavé tmy, mráz štípal do uší a nozder a tváří a každý proto spěchal, aby zas už byl doma. Do ticha noci zněly slavně zvony radostnou zvěst, že se nám narodil...

Tož takové bývaly vánoce u nás ve Větrově.

Dnešní generace už nemá tolik pochopení pro idilickou jemnost svátečních chvil, protože je přesycena mnohotvárnými vjemy hudebními a optickými a zájem její je nesen už jiným směrem.

Kouzlo vánoc našeho dětství nás bude provázet stále a já bych přál všem, aby i Vaše děti uchovaly si v duši jas vánoční intimity po celý život, neboť vzpomínky na tyto chvíle tvoří pevnou pásku, která Vás i je bude spojovat s domovem i když budete fyzicky vzdáleni.

V Betléme narozený, na Gogotě ukřižovaný, slavně z mrtvých vstalý Kristus je ten jediný, který obnovením našeho vztahu k Bohu obnovuje i vztahy mezi lidmi a dává jim svůj pořádek. Nenalezneme jiný tak účinnější lék na ty nejrozmanitější neduhy lidské společnosti, než tento.

Do Vaší štědrovečerní radosti bude Vám zářit stromek našich hor. Byl jistě zachumlán do bílého papíru a krásný ve své sněžné kráse.

Přeji Vám, drazí přátelé, abyste v jeho záři a vůni prožívali aspoň něco z toho štěstí, jaké mi vytanulo z mé vzpomínky a aby Vaše radost byla radostí čistého srdce naplněného boží láskou.

Bohuš Doležal

Vánoce, vánoce přicházejí.....

Děch vánoc byl prý znát už konce srpna. Povídalá to nedávno kterási ekonomická hlava v Televisi po prováděném průzkumu životní úrovně našeho obyvatelstva.

Tak já nevím, ale snad byli dříve lidé šťastnější a rozhodně měli lepší nervy, než dnes. Tak povídalá Olga Čuříková, že dnes se nenakupuje, ale "shání". Jenže tohle shánění dá opravdu jinačí "nakandu" než bývalý nákup, na který stažilo vypravit se na zlatou neděli a spolehlivě přišel každý domů se zátěží balíků a balíčků.

Jsem zkrátka dnes velmi náročný a nová ekonomická soustava, i když se jí do cesty postavily nečekané potíže, nedokázala nám dát do krámů zboží tolik, kolik bychom si ho mohli za nynější pěkné výdělky nakoupit. Já vím, vánoce nechce mít nikdo chudý, ale nepodléhejme smutku, ani zlosti, snad si raději trochu zavzpomínejme, jak to bylo za mlada, za našich otců a maminek a hlavně za našich dědů a babiček, kdy většinou lidí nepřišlo vůbec na mysl nějak nadávat. To by se snad musel dříve udělat nákup "na kuráž", a jak mi o tom vypravovala babička tímto příběhem:

Je to už velmi dávno, co ve Vysokém u kostela byl obchod, ve kterém bylo opravdu všechno k dostání. Uvnitř i venku. Venku bylo zboží pěkně rozvěšené a naparáděné, aby okolo jdoucí dostali chuť hnout kapsou. Byla radost pohledět, byly bice, byly vidle a musel tam být jistě i kompletní koloniál, když tam visely i tresky. Obchodníka nejmenuju, ale byl to pan Vodešálek.

Dvěře se před vánocemi netrhly, obsluha vzorná, nabízela to i ono a tak pan Zámečník z Koprachtic koupil tu i tresku, aby "starý" doma udělal na vánoce radost taky něčím fajnovým. Bába sice doma nadávala, že utrácí peníze, když se s treskou domů vrátil, ale když byl

42

tak utermýčený po ty cestě z Vysokého - byly si natřeno kůže - strčila tresku do henku a začala vařit.

Idyllická to byla podívaná, jak za Zámečnickova bardku tři dny a tři noci mohutně kouřilo, no ale řeklo se, že merzne a tak že u Zámečnicku fajrajou. Jenže vona v tom vyla ta treska, která ne a ne změkknout a bejt k jídlu a ve senici nastaly starým Zámečnickoj ale chvíle, jak se mu na hlavě vystřídaly větší a menší henky.

Když už to nemoh s tou svou starou vydržet, voblik se a hajdy do Vysokýho. Ovšem ne rovnou do krámu, ale přes zájezdni hostinec, který na neštěstí či štěstí stál na kraji města Vysokýho při silnici z Nopratic. Tam se musela nabrat ta kuráž, co jsem o ní mluvil.

A když byla, neptejte se co tátulů musí chudák Vodse-
dalek vyslechnout. A nepomoh ani přesnější recept, jak tresku upravit.

Tož do těchto zlatých časů bychom se jistě neradi vraceli, ale poděkujeme i za stávající přítomnost, i když někdy ne naší vinou není přepychová, jak bychom si to snad představovali. Nedávno poslouchal jsem jakýsi pořad, v němž byl zamontován i způsob štědrovečerního hodování. Hovořilo se o humrech, jako předkrmu, nár. umělec J. Vojta lidčil, jak upravuje rybí polévku, po ní že se "bastá" ryba v různé úpravě, pojídá lehký štrudl a zdravá jablčka s hvězdičkou uvnitř. Moc napjatě jsem oslouchal, čekal jsem, zda někdo se zmíní o našem horském "houbovci", ale marně. Ten jsme my nikdy o štědrém dnu nevynechali a spíš odpadlo něco jiného než houbovec. Ale nesměl být vysoký, na pekáči se musel jen smát krupavými kurčičkami a vonět máslem. Navrch se i ta ryba snesla.

Vánočních meditací uslyšíme tedy v tyto dny habaděj. Pěkných i nepěkných, těch víc, to už tak bývá v lidském životě. Držme si palce, aby v tomto krásném vánočním měsíci znělo mimo nás i v nás co nejvíce krásna a radosti, vždyť ten život je tak krátký a koneckonců tolik krásný.

Letos naši svatí Martin i Mikuláš nám ještě mnoho sněhu tedy nenadělili. Podle pranostik by vánoce měly být na ledě a snad tedy btatříček listopad ještě cele nepředal vládu svému nástupci. Možná, že nás šetří - totiž uhelné sklady - lepší by bylo ovšem, kdyby prosinec nás posypal pěknou vánoční peřinou, takovou přiměřenou, ne moc vysokou, takovou, která tak ěpkně pod ~~zabaví~~ nohami křepe a která tak nádherně pod mrazivou měsíční ~~mní~~ oblohou závodí v jiskření s hvězdami nahoře. Po takovém sněhu se to dobře chodí o vánocích do Vysokého do divadla, i když se zrovna nehraje "Cesta kolem světa za 80 dní", jako za mého mládí.

Tak taková je moje představa Vysokého o vánocích, v čisté bílé peřině Krakonošova sněhu, v křiku a výskotu mládí a v klidném odpočinku všeho obyvatelstva u teplých kamen a bohatého vánočního stolu. Přirozeně při dobrém zdraví, ale to prý ve Vysokém nezlobí, tam ne!
A snad ještě při: Narodil se

Mila Nedmlel, Jičín.

30

Franta vstávej, strejček zpívá!

Podiváří se člověk tak v půli měsíce prosince za dveře, copak tam asi uvidí? No, Vánoce! Ano, vpůli prosince jsou za dveřmi vánoce. Svátky LÁSKY, MÍRU A POKOJE. /jo, bejvávalo/.

Nejkrásnější v očích dítěte, nejkrásnější ve vzpomínkách těch, jimž se už připozdilo tak, že mohou zavzpomínat i do časů tichých svistů saní uhánějících v bujném kvapíku stříbrné zvonkohry na postrojích klusajících koní, do časů sametové záře petrolejových lamp na nárožích náměstí a uliček, zlaticích sněhová peříčka mihotajících se kolních opilým motýlím letem, do časů nezapomenutelných večerů kol rodinného stolu, byť i o daleko skrovnější skývě, kdy s námi sedali hosté milí a věrní, SPOKOJENOST, JISTOTA a BEZPEČÍ. Hosté stále a stále vzácnější a mějící náš práh čím dále častěji bez pozastavení.

Jímavá poetičnost vánoce se dobře snáší i s prozaickou veselostí, jak o tom svědčí i řada zesvětlělých koled nepostrádajících očí i peprnosti. A tak se dostávám k nadpisu této vzpomínky, který na první pohled zdání se k ní hodí asi jako rolničky bláznovy na hlavu smutné princezny.

Přítel Franta snad odpustí, že se tu dopustím malé indiscrece prozradím-li na něj jednu jeho tehdejší slabůstku, ostatně velmi neškodnou a zcela lidskou. Byl totiž mistrem ve využití sebe menší příležitosti k malému schrupnutí, bez ohledu na čas, místo i situaci. Mám dobře v paměti, jak jsme ho jednou, slapajícího od vlaku, při večerním sádkování budili uprostřed tříškové silnice.

A tak se ocitáme, kdysi tak před padesáti léty ve vysokém kostele tonoucím v záplavě svící, nabitým věřícími a nevěřícími, na slavné, tradiční a melodické Führerově půlnoční, linoucí se z kůru zalidněného do posledního místečka zpěváky a muzikanty.

Strýc Vilém právě nasadil svůj sice nevelký, ale velmi lahodně zbarvený a spíš lyrický bařton k proslulému sólu "BRATŘI, VZVSTÁTE".....a tu došlo k onomu mírnému šouchnutí a polohlasitému napomenutí: Franto vstávej, strejček zpívá!

A teď jsem trochu zrozpačitěl a snad i sesmutněl. Dívám se na právě napsané a cítím, že dnes to nemůže zabrat, že to už dnes nemůže chytit, a že Ty, dnešní milý čtenáři, nad tím jen pokrčíš rameny. Tuším čím to je. Chybí tomu atmosféra té chvíle před padesáti léty, a všechno okolo, co atmosféru tvoří. Nás to tenkrát svou bezprostředností chytlo náramně, že jsme to nakonec povýšili na zádení používané pak při jiných příležitostech, a hlavně hodně dlouho tím milého Frantu potrápili.

Kdosi kdysi kdysi řekl, nabo napsal, že vzpomínání a vracení se do minula, znamená stárnout. No, buďsi. Je to ale také jeden z nejbohatších a nejkrásnějších darů, jenž je dán člověku, jako jedinému z tvorů. A tak, zaplaťpámbu, že stárnu.

A nakonec až ožije hlas dávných andělů vznášejících se nad jesličkami našeho dávného betléma mého dětství a dnes už jen mých snů; hlas věčně živý, věčně naléhavý a věčně nevyslyšený:

POKOJ LIDEM DOBRÉ VŮLE !

Prokop.

Modlitba.

Modlitba vroucí vyslyš, Bože,
odvrát zlo každé, útěchu dej,
dobro ať vládne v naší zemi,
lásku nám svoji zachovej
i požehnání své nám dej,
tíseň ať mine naše srdce,
bolest ať nemá místo v něm,
ať v míru vzkvétá naše zem.

Pavčina Helmichová,

Praha—Nusle, U družstva Tepos 8.

Na vánoce přijďte pobejt do muzea!

Přijďte se podívat na naše lidové betlémy. Letos kromě Metelkova chodícího uvidíte ručně vyřezávaný betlém, který je majetkem pana Josefa Hladíka z Bohdaně a paní Anna Slavíkové z Prahy / oba jsou rodem ze Tříšce/. Betlém uvidíte v přízemní "sednici" se stromečkem a celým kouzlem horakých vánoce.

Vysočtí obžané, ruku na srdce, že jste ještě všichni neviděli naše muzeum, které je tak vyhledávané a navštěvované! Přijďte tedy pobejt, moc se na Vás těšíme.

Správa Vlastivědného muzea.

Naši ochotníci oznamují.

že mezi vánočními svátky budou dětem zahrána dvě loutková představení, která budou všas plakátována.

Letos poprvé po deseti letech nehrají činohru ve svátečních dnech. Pro nedostatek časový nemohli nic nastudovat. Přípravují však na jaro libivou operetu, která ještě žije v paměti starší generace. Buďe to: "Na ty louce zelený" se vši parádou a náležitostmi, jak se na takovou operetu patří.

Zpráva pro předplatitele.

V tomto měsíci jste obdrželi složenky za odebraná čísla Věrníku. V částce je zahrnuto poštovné a poslední číslo letošního roku č. 8. Doufáme, že nám neopomenete toto doplatné vyrovnat, protože jiných prostředků na vydávání nemáme. Děkujeme Vám.

Přejeme Vám i Vaším milým hezké vánoce a mnoho zdraví do nového roku 1969!

Vaše redakce Větrníku a MNV ve Vysokém n. Jiz.